

ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ МОТИВІВ ОБРАННЯ АБИТУРІЄНТАМИ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПРОФЕСІЙ СОЦІОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ

Iberoamericana de Educación a Distancia, No. 27(2), pp. 127–157. [in English].

8. Kolb, A.Y. & Kolb, D.A. (2006). Learning styles and learning spaces: A review of the multidisciplinary application of experiential learning theory in higher education. *Learning styles and learning: A key to meeting the accountability demands in education*, pp. 45–91. [in English].

9. Luștea, A., Dină, M., Berge, T., Onițiu, A., Thomasen, M., Crașovan, M. & Luceș, D. (2024). The Digital

Reflective Journal: A Self-Assessment Tool for Higher Education Students. In *Digital Assessment in Higher Education: Navigating and Researching Challenges and Opportunities* (pp. 259–283). Singapore: Springer Nature Singapore. [in English].

10. Moon, J.A. (2013). Reflection in learning and professional development: Theory and practice. Routledge. [in English].

Стаття надійшла до редакції 04.01.2025

УДК 37.047

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2025.322522>

Олена Василенко, кандидат педагогічних наук, доцент,
в. о. завідувача кафедри соціальної роботи
і соціальної педагогіки
Хмельницького національного університету

ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ МОТИВІВ ОБРАННЯ АБИТУРІЄНТАМИ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПРОФЕСІЙ СОЦІОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ

Стаття присвячена дослідженню основних мотивів обрання абітурієнтами закладів вищої освіти професій соціономічного профілю. Автор статті аналізує такі поняття, як: мотив, мотивація, професійна мотивація, мотиваційна спрямованість особистості. У статті проведено емпіричне дослідження на визначення основних мотивів обрання абітурієнтами закладів вищої освіти професій соціономічного профілю, що дало змогу автору статті зробити висновок, що на цей вибір значний вплив мають такі мотиви, як: соціальні (бажання самовдосконалюватися та саморозвиватися, налагоджувати соціальні контакти, надавати допомогу і підтримку навколишнім); пізнавальні (прагнення до здобуття нових знань і оволодіння навичками з певної професійної діяльності); творчі (творче ставлення до праці і творчий характер самої праці).

Ключові слова: мотив; мотивація; абітурієнти закладів вищої освіти; вибір професії; соціономічний профіль.

Табл. 4. Літ. 7.

Olena Vasylenko, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor,
Acting Head of the Social Work and Social Pedagogy Department,
Khmelnitskyi National University

CHARACTERISTICS OF THE MAIN MOTIVES FOR CHOOSING PROFESSIONS OF SOCIONOMIC PROFILE BY APPLICANTS TO HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

The article is devoted to the study of the main motives for choosing professions of socionomic profile by applicants to higher education institutions. The author of the article analyses such concepts as motive, motivation, professional motivation, motivational orientation of a personality. The author defines the concept of "motive" as an incentive that encourages a person to engage in specific forms of activity or behaviour. The author considers motivation as a system of human motives that leads to specific actions. The article proves that it is difficult to manage the motivational sphere of students because it is simultaneously influenced by a set of external and internal motives that not only complement each other but also come into conflict with each other. The author of the article insists that the motivational orientation of students constitutes the motives of their actions, which are manifested in certain situations. The author conducts an empirical study to determine the main motives for choosing professions of socionomic profile by applicants to higher education institutions. The study involved first-year students studying Psychology and Social Work at Khmelnytskyi National University. The study used such methods and techniques as: questionnaires, the methodology "Study of the type of personal orientation in professional activity" and "Methodology for studying the motivational profile of a person (S. Ritchie and P. Martin)". The author of the article concludes that the choice of socionomic professions by applicants is influenced by the following motives: social (desire to improve and develop themselves, establish social contacts, provide assistance and support to others); cognitive (desire to acquire new knowledge and master skills in a particular professional activity); creative (creative attitude to work and creative nature of work itself). Prospects for further research in this area, according to the author of the article, are the development of methodological recommendations for student tutors on the development of educational and professional motivation of future psychologists and social workers.

Keywords: motive; motivation; applicants to higher education institutions; choice of profession; socionomic profile.

Постановка проблеми. Вибір професії є одним з найважливіших чинників подальшого життя людини, її ставлення до себе і світу. Саме від вибору професії залежить те, як людина почуватиме себе в суспільному житті, як буде реалізувати свій потенціал та чи отримає справжнє задоволення від своєї діяльності.

Питання професійного самовизначення набуває особливої актуальності в ранньому юнацькому віці, коли з'являється орієнтація юнаків на майбутнє, а саме: зрозуміти себе дорослим та визначити своє місце в суспільному житті. Проте в період значних соціально-економічних змін у житті нашої країни ні батьки, ні школа не здатні повною мірою допомогти молодій людині у питанні вибору майбутньої професії.

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується: появою нових соціально-економічних, соціально-політичних та соціокультурних проблем; різноманітними перетвореннями і нестабільністю; загостренням потреб соціально незахищених категорій населення, суперечностями і конфліктами. Відповідно, зростає роль фахівців соціономічної сфери, основний зміст професійної діяльності яких полягає у контактуванні з людьми та наданні їм кваліфікованої соціально-психологічної допомоги.

Аналіз основних досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Питання професійної спрямованості, мотивів і чинників, що впливають на вибір професії соціономічного профілю присвячені праці Т. Бубряк, О. Василенко, О. Галян, І. Нікітіної, О. Каденка, І. Мартич, Н. Мосол, І. Нікітіної, В. Петренко, О. Рудюк та інших науковців.

Мета статті – теоретичне обґрунтування та емпіричне дослідження основних мотивів обрання абітурієнтами закладів вищої освіти професій соціономічного профілю.

Виклад основного матеріалу дослідження. До соціономічної сфери належать професії, що передбачають роботу з людьми для надання того чи того виду допомоги, соціальної підтримки, гармонізації міжособистісних стосунків у конфліктних ситуаціях, аналізу і прогнозування соціальних взаємодій. Сюди зараховують: професію психолога, соціального педагога, соціального працівника, фахівця із соціального забезпечення тощо. Предметом праці фахівців соціономічних професій є міжособистісні стосунки соціального характеру взаємодії, які дають змогу розв'язувати соціальні і міжособистісні проблеми клієнтів [1].

На процес професійного самовизначення абітурієнтів закладів вищої освіти (далі – ЗВО) впливають не тільки чинники того чи того характеру, але й мотиви, якими вони керуються при здійсненні свого професійного вибору.

Мотив, на думку С. Гончаренка, є тим, заради чого здійснюється діяльність, стимул, що спонукає людину до конкретних форм діяльності або поведінки [4, 217].

За О. Рудюк, мотив, з одного боку, є спонуканням до дії, а з іншого – відображенням усвідомості людини об'єктивних рушійних сил поведінки [7, 89]. Зі свого боку, мотивацію авторка розглядає як систему мотивів або стимулів людини, що приводить до конкретних дій чи поведінки [7, 82].

Крім того, О. Рудюк вважає, що мотивація діяльності упродовж її розвитку не залишається незмінною, оскільки з віком в міру розвитку людини відбувається зміна мотивації її діяльності. Мотивами можуть бути: уявлення та ідеї, почуття й переживання, що виражають матеріальні і духовні потреби людини, тому одна й та сама діяльність може здійснюватися з різних мотивів [7, 89].

Дослідниця виділяє широке коло мотивів професійної діяльності, які впливають також на вибір абітурієнтами певної спеціальності. До них належать: соціальні, моральні, естетичні, пізнавальні, творчі, матеріальні, престижні, утилітарні та мотиви, пов'язані зі змістом праці за конкретною спеціальністю.

Так, соціальні мотиви людини виявляються у її бажанні досягти розвитку не лише власного, але й усього суспільства (бажання поліпшити життя людей, не допустити соціальної несправедливості тощо). На жаль, в останні роки соціальна мотивація слабшає, і молодь прагне якнайшвидшого збагачення часто всупереч інтересам суспільства.

Моральні мотиви людини пов'язані з почуттям її відповідальності перед навколишніми, державою, а також із бажанням професійного удосконалення. Більшість абітурієнтів не усвідомлюють тих моральних норм і вимог, які мають бути у фахівця конкретної професії і тому рівень моральної мотивації останнім часом суттєво знижується.

Молодь, яка керується естетичними мотивами при виборі майбутньої професії, прагне до краси і гармонії, пізнання навколишнього світу. Але досить часто трапляються випадки, що естетику діяльності абітурієнти розглядають як показник престижності, а не як можливість пізнання нового і красивого.

Пізнавальні мотиви виявляються у прагненні людини до здобуття знань і оволодіння навичками з конкретної професійної діяльності.

Творчі мотиви у виборі абітурієнтами професійної діяльності характеризують творче ставлення до праці і її творчий характер. Наявність у молоді людини цих мотивів є ознакою самостійності, ініціативності й активності.

Матеріальні мотиви на сьогоднішній день – одні із провідних в обранні абітурієнтами майбутньої

ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ МОТИВІВ ОБРАННЯ АБИТУРІЄНТАМИ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПРОФЕСІЙ СОЦІОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ

професійної діяльності, адже сучасна молодь прагне матеріального збагачення і високої оплати праці.

Престижні мотиви виявляються у прагненні молоді особистості до обрання тієї професії, яка є популярною на сьогодні, престижною, ціниться серед друзів та дає змогу швидко досягти певного соціального статусу і кар'єрного зростання.

Утилітарні мотиви проявляються у тому, що людина оцінює усі явища з позиції їх корисності, отримання вигоди тощо.

Мотиви, пов'язані зі змістом праці за професією, характеризуються чіткими знаннями молоді про особливості професійної діяльності саме за цією конкретною спеціальністю та виражаються у спрямованості на розумову і фізичну працю [7, 91–98].

Зауважимо, що й досі існують стереотипні уявлення молоді у виборі майбутньої професії. Сучасні абітурієнти переконані у тому, що робітничі професії є непрестижними і нецікавими, тому орієнтуються у своєму виборі здебільшого на добре розрекламовані і популярні професії, які у всіх на слуху. Також більшість абітурієнтів схильні ідеалізувати ті чи ті професії, звертаючи увагу лише на їхній зовнішній вигляд. Це свідчить про інфантилізм і нерозуміння того, що влаштуватися на роботу з омріяним дипломом за спеціальністю зможуть лише одиниці [2].

На думку науковців І. Нікітіної та І. Мартич, мотиваційна сфера студента найменш піддатлива до управління нею, адже на неї одночасно діє комплекс зовнішніх і внутрішніх мотивів, які не лише доповнюють один одного, але й вступають у суперечності між собою. Тому розвиток мотивації студентів відбувається через відповідну організацію ними своєї діяльності, оскільки, готуючись до певних дій, вони моделюють свою поведінку, прагнуть передбачити особливості ситуації, в яких мають діяти, та її змінити за певних умов. У поведінці студентів ми звертаємо увагу на манеру та її особливості, спостерігаючи лише зовнішні прояви внутрішнього процесу. Проте одним із провідних чинників у цьому прихованому від спостерігача процесі виступає мотиваційна спрямованість особистості, що, власне, і становить мотиви дій, актуалізуючись у певних ситуаціях [6, 210].

Дослідники додають, що професійна мотивація студентів неоднорідна. Вона залежить від багатьох факторів, співвідношення між якими і визначає систему ціннісних орієнтацій молоді людини: власний престиж, високе матеріальне становище, творчість, саморозвиток, духовне задоволення, збереження власної індивідуальності. Інтенсивність розвитку професійної мотивації студентів залежить від того, якою мірою система їх цінностей співвідноситься із системою цінностей суспільства [6, 210].

Що стосується абітурієнтів ЗВО, орієнтованих на професію психолога, то О. Галян стверджує, що у них тісно переплітаються як прагнення до самореалізації та самоствердження за допомогою прийнятних у суспільстві мотивів, так і тенденції до самоактуалізації на основі потреби зрозуміти власне “Я” та внутрішні мотиви, які не передбачають повну ідентифікацію зі своєю професійною роллю. Авторка стверджує, що у таких абітурієнтів домінують внутрішні мотиви, в яких відображено прагнення до надання психологічної допомоги іншим та високо розвинене почуття відповідальності за результати своєї діяльності [3].

Досить цікавим для нашого дослідження є результати опитування, проведеного Н. Мосол серед 126 абітурієнтів Запорізького національного університету та Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Автор робить висновки, що значна кількість вступників до ЗВО, обираючи майбутню професію, не мають стійкої мотивації до оволодіння нею. Ймовірним поясненням цього факту, на думку Н. Мосол, є те, що важливим вважається сам факт вступу до ЗВО, а не вибір конкретної спеціальності [5].

Як бачимо, результати аналізу наукових джерел показують, що молоді люди, які обирають майбутню професію, найчастіше керуються внутрішніми мотивами і прагненнями. Водночас вони не володіють достатніми знаннями, уявленнями та професійною мотивацією, тому за час навчання у ЗВО можуть переосмислити своє ставлення до обраної професії.

Аналіз наукових джерел спонукав нас до проведення емпіричного дослідження на визначення основних мотивів обрання абітурієнтами ЗВО професій соціономічного профілю. Дослідження здійснювалось на базі Хмельницького національного університету (далі – ХНУ). До участі у ньому було залучено 78 студентів першого курсу спеціальності 053 Психологія та 12 студентів першого курсу спеціальності 231 Соціальна робота.

У дослідженні ми використали такі методи та методики, як: анкетування за розробленою нами анкетною методикою “Вивчення типу особистісної спрямованості у професійній діяльності”; “Методику вивчення мотиваційного профілю особистості (Ш. Річі та П. Мартін)”.

Результати проведеного анкетування 78 студентів-психологів показали, що на вибір ними майбутньої професії вплинули різні мотиви, а саме: бажання творчості в роботі, матеріальне задоволення своїх потреб, прагнення до оволодіння новими навичками, готовність до пошуку нестандартних способів розв'язання особистих і професійних проблем.

**ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ МОТИВІВ ОБРАННЯ АБИТУРІЄНТАМИ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ
ОСВІТИ ПРОФЕСІЙ СОЦІОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ**

Аналіз даних опитування 12 студентів спеціальності 231 Соціальна робота засвідчив, що при виборі майбутньої професії вони керувалися такими мотивами, як: можливість особистісного розвитку, прагнення допомагати іншим людям, бажання розкрити власні творчі здібності, опану-

вати нові вміння та навички, засвоїти нові знання тощо.

Результати проведеної методики “Вивчення типу особистісної спрямованості у професійній діяльності” серед 78 студентів першого курсу спеціальності 053 Психологія наведені в табл. 1.

Таблиця 1

**Результати дослідження типів особистісної спрямованості у професійній діяльності
майбутніх психологів**

Тип професії	Кількість студентів	%
“Людина – знакова система”	8	10,3
“Людина – людина”	27	34,6
“Людина – художній образ”	20	25,6
“Людина – природа”	16	20,5
“Людина – техніка”	7	9

Як видно з табл. 1, більшість студентів-психологів першого курсу виявили спрямованість до професій типу “Людина – людина”. Це свідчить про те, що для успішної майбутньої професійної діяльності вони прагнуть оволодіти навичками встановлювати і підтримувати контакти з людьми, розуміти їх, розбиратися в їхніх особливостях, а

також опанувати знання у відповідній сфері діяльності.

Аналіз даних проведеної методики “Вивчення типу особистісної спрямованості у професійній діяльності” серед 12 студентів першого курсу спеціальності 231 Соціальна робота представлений в табл. 2.

Таблиця 2

**Результати дослідження типів особистісної спрямованості у професійній діяльності
майбутніх соціальних працівників**

Тип професії	Кількість студентів	%
“Людина – знакова система”	1	8,3
“Людина – людина”	5	41,7
“Людина – художній образ”	2	16,7
“Людина – природа”	3	25
“Людина – техніка”	1	8,3

Результати дослідження свідчать, що більшість студентів першого курсу спеціальності 231 Соціальна робота також виявили спрямованість до професій типу “Людина – людина”, що є досить гарним показником. Ці дані засвідчують, що в майбутній професійній діяльності вони прагнуть передовсім зрозуміти та задовольнити потреби клієнта,

встановити з ним довірливі стосунки, надати йому допомогу і підтримку.

Результати дослідження потреб студентів-психологів першого курсу у професійній діяльності за “Методикою вивчення мотиваційного профілю особистості (Ш. Річі та П. Мартін)” наведені в табл. 3.

Таблиця 3

Результати вивчення потреб майбутніх психологів у професійній діяльності (у %)

№ з/п	Потреби	Рівні розвитку		
		Низький	Середній	Високий
1.	Потреба у високій заробітній платі та матеріальній винагороді	10,3	38,5	51,2
2.	Потреба в добрих умовах праці і комфортному оточенні	12,8	51,2	36
3.	Потреба в чіткому структуруванні роботи, наявності зворотного зв'язку та інформації, що дозволяє судити про результати своєї роботи	7,7	41,1	51,2
4.	Потреба в соціальних контактах	10,3	29,4	60,3

**ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ МОТИВІВ ОБРАННЯ АБИТУРІЄНТАМИ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ
ОСВІТИ ПРОФЕСІЙ СОЦІОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ**

Продовження таблиці 3

5.	Потреба формувати та підтримувати довгострокові стабільні взаємини	7,7	41,1	51,2
6.	Потреба в завоюванні авторитету з боку інших людей	12,8	51,2	36
7.	Потреба ставити для себе сміливі, складні цілі і досягати їх	15,4	48,6	36
8.	Потреба у впливовості і владі, прагнення керувати іншими	7,7	51,2	41,1
9.	Потреба в різноманітності, перервах, прагнення уникати рутини	7,7	51,2	41,1
10.	Потреба бути креативним, думаючим, відкритим для нових ідей	10,3	38,5	51,2
11.	Потреба в самовдосконаленні, зростанні і розвитку як особистості	12,8	51,2	36
12.	Потреба в цікавій, суспільно корисній праці	10,3	25,6	64,1

Як видно з табл. 3, більшість студентів-психологів першого курсу виявили високі показники “Потреби в цікавій, суспільно корисній праці”, що є особливо актуальним для професії психолога. Також автори методики вважають, що прагнення цікавої і корисної роботи важливіше за усі інші показники мотивації.

Також зауважимо, що майбутні психологи при виборі професії керувалися “Потребою в соціаль-

них контактах”, що свідчить про те, що вони отримують задоволення та позитивні емоції від численних контактів з іншими людьми.

Результати дослідження потреб у професійній діяльності студентів першого курсу спеціальності 231 Соціальна робота за “Методикою вивчення мотиваційного профілю особистості (Ш. Річі та П. Мартін)” наведені в табл. 4.

Таблиця 4

Результати вивчення потреб майбутніх соціальних працівників у професійній діяльності (у %)

№ з/п	Потреби	Рівні розвитку		
		Низький	Середній	Високий
1.	Потреба у високій заробітній платі та матеріальній винагороді	25	33,3	41,7
2.	Потреба в добрих умовах праці і комфортному оточенні	16,7	33,3	50
3.	Потреба в чіткому структуруванні роботи, наявності зворотного зв'язку та інформації, що дозволяє судити про результати своєї роботи	16,7	33,3	50
4.	Потреба в соціальних контактах	16,7	16,7	66,6
5.	Потреба формувати та підтримувати довгострокові стабільні взаємини	16,7	16,7	66,6
6.	Потреба в завоюванні авторитету з боку інших людей	16,7	25	58,3
7.	Потреба ставити для себе сміливі, складні цілі і досягати їх	16,7	25	58,3
8.	Потреба у впливовості і владі, прагнення керувати іншими	16,7	33,3	50
9.	Потреба в різноманітності, перервах, прагнення уникати рутини	16,7	33,3	50
10.	Потреба бути креативним, думаючим, відкритим для нових ідей	16,7	25	58,3
11.	Потреба в самовдосконаленні, зростанні і розвитку як особистості	16,7	50	33,3
12.	Потреба в цікавій, суспільно корисній праці	16,7	16,7	66,6

ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ МОТИВІВ ОБРАННЯ АБИТУРІЄНТАМИ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПРОФЕСІЙ СОЦІОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ

Дані, наведені табл. 4, свідчать, що для майбутніх соціальних працівників важливими є такі потреби, як: “Потреба в соціальних контактах”, “Потреба формувати та підтримувати довгострокові стабільні взаємини” та “Потреба в цікавій, суспільно корисній праці”.

Висновки з даного дослідження. Підсумовуючи результати аналізу наукових праць та проведеного нами емпіричного дослідження, можемо зробити висновок, що на вибір молоддю професій соціономічного профілю значний вплив мають такі мотиви, як: соціальні (бажання самовдосконалитися та саморозвиватися, налагоджувати соціальні контакти, надавати допомогу і підтримку оточуючим); пізнавальні (прагнення до здобуття нових знань і оволодіння навичками з певної професійної діяльності); творчі (творче ставлення до праці і творчий характер самої праці).

Уважаємо, що наявність в студентської молоді, яка обрала професію соціономічного профілю, перелічених нами мотивів є ознакою гуманності, самостійності, ініціативності, креативності й активності.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку вбачаємо у розробці методичних рекомендацій кураторам студентських груп з розвитку навчально-професійної мотивації майбутніх психологів та соціальних працівників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Архипова С., Тимошенко Н. Стратегії підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери до врегулювання та попередження конфліктів у професійній діяльності. *Молодь і ринок*, 2024. № 3 (223). С. 7–11.
2. Василенко О.М. Інфантильне ставлення випускників загальноосвітніх шкіл до вибору майбутньої професії та шляхи його подолання. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету “Україна”*, 2011. С. 16–18.
3. Галян О.І. Мотиваційний аспект професійного вибору майбутніх психологів (на прикладі студентів центру перепідготовки). *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія психологічна*, 2013. № 2. С. 194–202.
4. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.
5. Мосол Н.О. Мотиви вибору професії психолога. *Актуальні проблеми психології*, 2008. Т. 7. Вип. 17. С. 122–125.

6. Нікітіна І.В., Мартич І.В. Формування професійної мотивації студента як детермінанти його творчого розвитку і працевлаштування. *Вісник НТТУ-КПІ. Філософія. Психологія. Педагогіка*, 2010. Вип. 1. С. 206–211.

7. Рудюк О. Психологічні особливості професійного самовизначення безробітної молоді в процесі профперіорієнтації. *Соціальна психологія*, 2006. № 5. С. 122–127.

REFERENCES

1. Arkhypova, S. & Tymoshenko, N. (2024). Stratchii pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv sotsionomichnoi sfery do vrehuliuвання та poperedzhennia konfliktiv u profesiinii diialnosti [Strategies for training future socio-economic specialists to resolve and prevent conflicts in their professional activities]. *Youth & market*. No. 3 (223). pp. 7–11. [in Ukrainian].
2. Vasylenko, O.M. (2011). Infantlyne stavlennia vypusknnykiv zahalnoosvitnikh shkil do vyboru maibutnoi profesii ta shliakhy yoho podolannia [Infantile attitude of secondary school graduates to the choice of future profession and ways to overcome it]. *Collection of scientific works of the Khmelnytsky Institute of Social Technologies of the University “Ukraine”* pp. 16–18. [in Ukrainian].
3. Halian, O.I. (2013). Motyvatsiinyi aspekt profesiinoho vyboru maibutnikh psykholohiv (na prykladi studentiv tsentru perezpidhotovky) [Motivational aspect of future psychologists' professional choice (on the example of students of the retraining centre)]. *Scientific Bulletin of Lviv State University of Internal Affairs. Psychological series*. No. 2. pp. 194–202. [in Ukrainian].
4. Honcharenko, S. (1997). Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk [Ukrainian Pedagogical Dictionary]. Kyiv, 376 p. [in Ukrainian].
5. Mosol, N.O. (2008). Motyvy vyboru profesii psykholoha [Motives for choosing the profession of psychologist] *Current issues of psychology*. No. 7. Vol. 17. pp. 122–125. [in Ukrainian].
6. Nikitina, I.V. & Martych, I.V. (2010). Formuvannia profesiinoho motyvatsii studenta yak determinanty yoho tvorchoho rozvytku i pratsevlashtuvannia [Formation of professional motivation of students as a determinant of their creative development and employment]. *Bulletin of NTU-KPI. Philosophy. Psychology. Pedagogy*. Vol. 1. pp. 206–211. [in Ukrainian].
7. Rudiuk, O. (2006). Psykholohichni osoblyvosti profesiinoho samovyznachennia bezrobitnoi molodi v protsesi profpereoriientatsii [Psychological peculiarities of professional self-determination of unemployed youth in the process of professional reorientation]. *Social psychology*. No. 5. pp. 122–127. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 04.01.2025

“Заглянь в сердину себе: там в глибині душі є джерело добра, яке ніколи не вичерпається, якщо ти сам не перестанеш розкопувати його”.

Марк Аврелій
римський імператор з 161 року

